

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

ประเทศไทยประสบปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งที่ต้องแก้ไข คือ การลดความเหลื่อมล้ำระหว่างภาคและระหว่างเมืองกับชนบท กรุงเทพมหานครเป็นศูนย์กลางของความเจริญในทุก ๆ ด้าน เช่น ด้านการเมืองและการบริหาร ด้านประชากร ด้านการค้าและบริการต่าง ๆ ด้านการศึกษา เป็นต้น จนทำให้กรุงเทพมหานครมีลักษณะเป็นเมืองเอกนคร (Primate City) มีความเจริญที่แตกต่างอย่างมากจากเมืองในภาคอื่น ๆ ส่งผลให้เกิดปัญหาการอพยพย้ายถิ่นของประชากร ปัญหาการจราจร ปัญหาสาธารณสุขปโภค สาธารณูปการไม่เพียงพอต่อความต้องการ และปัญหาอื่น ๆ ตามมา ถ้าหากพิจารณาในแง่จำนวนประชากร พ.ศ.2549 กรุงเทพมหานครมีจำนวนประชากรเมือง 5,782,159 คน ส่วนเทศบาลนครนครราชสีมาซึ่งเป็นเมืองหลักในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างมีจำนวนประชากรเมืองเพียง 174,332 คน หรือเทศบาลนครนครราชสีมาจำนวนประชากรเมืองน้อยกว่ากรุงเทพมหานครถึง 33 เท่า หากพิจารณาในแง่จำนวนกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนเมืองนั้น ในที่นี้ขอยกตัวอย่างจำนวนธนาคาร กรุงเทพมหานครมีจำนวนธนาคาร 1,074 แห่ง ส่วนเทศบาลนครนครราชสีมาจำนวนธนาคาร 40 แห่ง หรือเทศบาลนครนครราชสีมาจำนวนธนาคารน้อยกว่ากรุงเทพมหานคร 27 เท่า ซึ่งแสดงให้เห็นความแตกต่างระหว่างเมืองทั้งสองแห่ง

การวิจัยนี้ได้ใช้วิธีการทางสถิติ ที่เรียกว่า เทคนิคการวิเคราะห์ปัจจัย (Factor Analysis) มาใช้ เนื่องจากเป็นเทคนิคที่สามารถนำตัวแปรจำนวนมากมาวิเคราะห์โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าตัวแปรใดเป็นตัวแปรอิสระ และตัวแปรใดเป็นตัวแปรตาม เหมือนกับเทคนิคการวิเคราะห์การถดถอย (Regression Analysis) เทคนิคการวิเคราะห์ปัจจัยจะช่วยลดจำนวนตัวแปรโดยทำการรวมกลุ่มตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันเป็นปัจจัยเดียวกันซึ่งถือเป็นตัวแปรใหม่ ทำให้เข้าใจลักษณะข้อมูลได้ง่ายขึ้น และสะดวกในการแปลความหมาย รวมทั้งได้ทราบแบบรูป (Pattern) และโครงสร้าง (Structure) ความสัมพันธ์ของตัวแปรด้วย และนำค่าคะแนนปัจจัยทั้งหมดที่ได้จากการวิเคราะห์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ปัจจัยมาจัดลำดับความสำคัญของชุมชนเมืองด้วยเทคนิคการวิเคราะห์แบบกลุ่ม (Cluster Analysis) ซึ่งใช้การวิเคราะห์แบบกลุ่มเชิงลำดับชั้น ด้วยเทคนิควิธีเกาะกลุ่ม (Agglomerative Method) โดยเริ่มจากคำนวณค่าระยะห่าง (Distance) แล้วรวมเมืองคู่ที่มีความ

ต่างกันน้อยที่สุดไว้ในกลุ่มเดียวกันด้วยวิธีคำนวณหาค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่ม (Average Linkage between Group) ซึ่งการคำนวณทางสถิตินี้ใช้ซอฟต์แวร์ SPSS Version 15 ช่วยในการวิเคราะห์ จึงทำให้มีความถูกต้องน่าเชื่อถือมากขึ้น การศึกษาบทบาทและหน้าที่ของชุมชนเมือง ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีพิจารณาค่าคะแนนปัจจัยของชุมชนเมืองที่ได้จากการวิเคราะห์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ ปัจจัยว่ามีค่าคะแนนปัจจัยเหนือกว่าค่าเฉลี่ยเท่าใด ตั้งแต่ 1SD 2SD 3SD ถ้าหากมีค่าคะแนน ปัจจัยเกิน 3SD แสดงว่าชุมชนเมืองมีบทบาทเด่นในด้านนั้น และได้นำซอฟต์แวร์ ArcGIS 9.2 มาช่วยในการทำแผนที่แสดงผลข้อมูลต่าง ๆ ด้วย นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้เพิ่มเติมตัวแปรที่ใช้แทน คุณสมบัติของเมือง เช่น จำนวนสนามบิน สถานีรถไฟ สถานที่บริการอินเทอร์เน็ต สถานีวิทยุ/ วิทยุชุมชน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โรงบำบัดน้ำเสีย จำนวนครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ จำนวนครัวเรือนที่มี โทรศัพท์ใช้ และจำนวนครัวเรือนที่มีน้ำประปาใช้ เป็นต้น มาศึกษาเพื่อจัดลำดับความสำคัญของ ชุมชนเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

6.1 สรุปผลการวิจัย

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ ประการแรก เพื่อศึกษาขนาด บทบาทและหน้าที่ ของชุมชนเมือง ประการที่สอง เพื่อจัดลำดับความสำคัญของชุมชนเมืองด้วยเทคนิคการ วิเคราะห์ปัจจัยและระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ รวมทั้งศึกษาการกระจายของชุมชนเมืองในแต่ละ ลำดับ โดยอาศัยข้อมูลจำนวนประชากร และจำนวนกิจกรรมต่าง ๆ เป็นเกณฑ์ประกอบด้วยตัว แปรด้านกายภาพ ประชากร เศรษฐกิจและสังคม สิ่งแวดล้อม จำนวน 37 ตัวแปร ของชุมชน เมืองทั้ง 163 แห่ง เป็นเกณฑ์ สามารถจัดลำดับกลุ่มเมืองออกได้ 3 กลุ่ม คือ ชุมชนเมืองลำดับที่ 1 ซึ่งมีจำนวนเพียง 1 แห่ง ได้แก่ เทศบาลนครนครราชสีมา ชุมชนเมืองลำดับที่ 2 ซึ่งมีจำนวน 161 แห่ง ชุมชนเมืองลำดับที่ 3 ซึ่งมีจำนวนเพียง 1 แห่ง ได้แก่ เทศบาลตำบลตาจาง

ผลการวิเคราะห์ด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ โดยการกำหนดเมืองโดยใช้จุดแทนลงใน แผนภาพการกระจาย กำหนดให้แกน X แทนปัจจัยด้านความสะดวกสบายและคุณภาพชีวิต และ แกน Y แทนปัจจัยด้านส่งเสริมสิ่งแวดล้อม พบว่า ชุมชนเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนล่าง ซึ่งมีการเกาะกลุ่มเป็นกลุ่มเดียว โดยมีค่าคะแนนปัจจัยด้านความสะดวกสบายและ คุณภาพชีวิต และปัจจัยด้านส่งเสริมสิ่งแวดล้อมอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ถ้าหากพิจารณาแผนภาพการ กระจายของชุมชนเมืองแต่ละกลุ่มย่อยที่อยู่ภายในจตุภาค (Quadrant) จะประกอบด้วย 4 กลุ่ม สรุปได้ว่า กลุ่มที่ 2 หรือจตุภาคที่ 2 ชุมชนเมืองที่มีปัจจัยด้านความสะดวกสบายและคุณภาพชีวิต

ไม่ดี และปัจจัยด้านส่งเสริมสิ่งแวดล้อมดี มีชุมชนเมืองมากที่สุด จำนวน 57 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 35 ส่วนกลุ่มที่ 1 หรือจตุภาคที่ 1 ชุมชนเมืองที่มีปัจจัยด้านความสะดวกสบายและคุณภาพชีวิตดี และปัจจัยด้านส่งเสริมสิ่งแวดล้อมดี มีชุมชนเมืองน้อยที่สุด จำนวน 11 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 6.7

ชุมชนเมืองที่มีความสำคัญมากที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง คือ ชุมชนเมืองลำดับที่ 1 ได้แก่ เทศบาลนครนครราชสีมา มีบทบาทและหน้าที่เป็นศูนย์กลางระดับภาค ชุมชนเมืองลำดับที่ 2 เป็นชุมชนเมืองที่มีความสำคัญรองลงมา และชุมชนเมืองลำดับที่ 3 เป็นชุมชนเมืองที่มีความสำคัญน้อยที่สุด มีบทบาทและหน้าที่เป็นศูนย์กลางระดับท้องถิ่น โดยชุมชนเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างมีบทบาทหน้าที่เด่น 7 ด้าน ได้แก่ ด้านความสะดวกสบายและคุณภาพชีวิต ด้านส่งเสริมสิ่งแวดล้อม ด้านบริการพิเศษ ด้านความหนาแน่นของประชากร ด้านขนาดพื้นที่ ด้านการขนส่งทางรถไฟ ซึ่งแตกต่างกันตามค่าคะแนนความสำคัญในแต่ละชุมชนเมือง

ผลการศึกษาระยะกระจายของชุมชนเมือง พบว่าการกระจายของชุมชนเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างตามลำดับความสำคัญทั้ง 3 ลำดับ ไม่เป็นระบบที่สมบูรณ์ มีแบบรูปการกระจายเป็น 1:161:1 ซึ่งแตกต่างกับแบบรูปการกระจายของระบบชุมชนตามหลักการตลาดของทฤษฎีแหล่งของอย่างมาก และเมื่อพิจารณาการกระจายของชุมชนเมือง ตามหลักการตลาดของทฤษฎีแหล่งกลาง และกฎขนาด-ลำดับของเมือง โดยอาศัยจำนวนประชากรเป็นเกณฑ์ เพียงตัวแปรเดียว พบว่าชุมชนเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างมีขนาด-ลำดับ 6 ลำดับ ซึ่งครอบคลุมจำนวนประชากรเมืองทั้ง 163 แห่ง และการกระจายของชุมชนเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีลักษณะไม่เป็นไปตามกฎขนาด-ลำดับของเมืองและทฤษฎีแหล่งกลางจากการศึกษาเพื่อหาขนาดของศูนย์กลางที่เหมาะสมโดยอาศัยกฎขนาด-ลำดับของเมือง ปรากฏว่า ศูนย์กลางชุมชนในแต่ละลำดับของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างควรมีขนาดประชากร คือ ศูนย์กลางชุมชนลำดับที่ 1 มีประชากร 174,332 คน ศูนย์กลางชุมชนลำดับที่ 2 ควรมีประชากร 58,111 คน ศูนย์กลางชุมชนลำดับที่ 3 ควรมีประชากร 19,370 คน ศูนย์กลางชุมชนลำดับที่ 4 ควรมีประชากร 6,457 คน ศูนย์กลางชุมชนลำดับที่ 5 ควรมีประชากร 2,152 คน ศูนย์กลางชุมชนลำดับที่ 6 ควรมีประชากร 717 คน

6.2 ข้อเสนอแนะ

1) ควรมีการเพิ่มตัวแปรด้านการขายปลีกและขายส่งของห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ เช่น โลตัส บิ๊กซี แม็กโคร คาร์ฟู เป็นต้น เพื่อใช้ศึกษาและจัดลำดับความสำคัญของชุมชนเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เนื่องจากตัวแปรนี้เป็นข้อมูลใหม่ที่ยังไม่ได้มีการจัดเก็บโดยละเอียดจากหน่วยงานราชการ

2) ควรใช้เทคนิคการวิเคราะห์ปัจจัย โดยเลือกวิธีการสกัดปัจจัยวิธีอื่นที่แตกต่างจากที่ใช้ในวิทยานิพนธ์นี้ เช่น วิธีแกนหลัก (Principal Axis Factoring) วิธีเงา (Image) เป็นต้น หรือเลือกวิธีการหมุนปัจจัยด้วยวิธีอื่นที่แตกต่างจากที่ใช้ในวิทยานิพนธ์นี้ เช่น วิธีการหมุนแบบเฉียง (Oblique Rotation) เพื่อเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์เพื่อจัดลำดับความสำคัญของชุมชนเมืองว่าคล้ายคลึงกันหรือแตกต่างกันอย่างไร

3) ควรใช้เทคนิคการวิเคราะห์แบบกลุ่ม โดยเลือกวิธีการวิเคราะห์แบบกลุ่มเชิงลำดับชั้น อาจเลือกวัดความคล้ายกัน และเลือกการรวมกลุ่มวิธีอื่น เช่น การรวมกลุ่มโดยใช้ค่ามัธยฐาน (Median Clustering) หรือการรวมกลุ่มโดยใช้จุดกึ่งกลางกลุ่ม (Centroid Method) เป็นต้น เพื่อเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์เพื่อจัดลำดับความสำคัญของชุมชนเมืองว่าคล้ายคลึงกันหรือแตกต่างกันอย่างไร

4) ศึกษาศักยภาพของศูนย์กลางชุมชนแต่ละแห่งในการให้บริการ ในฐานะเป็นแหล่งกลาง ตลอดจนศึกษาความสัมพันธ์ของศูนย์กลางชุมชนกับพื้นที่โดยรอบ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดขอบเขตการให้บริการของศูนย์กลาง และเพื่อการพัฒนาศูนย์กลางชุมชนแห่งใหม่